

**Eduskunnalle (puolueryhmille)
Valtioneuvostolle**

Asia: Alkoholilain kokonaisuudistus ja sen valmistelu

Valmistelun nykytilanne

Sosiaali- ja terveysministeriössä (STM) on ollut meneillään alkoholilain kokonaisuudistuksen valmistelu jo noin vuoden ajan. Äskettäin julkaistussa ministeriön virkamiesmuistiossa linjataan alkoholilain valmistelusta vastaavien viranomaisten näkemyksiä tulevan alkoholilain sisällöstä.

Suuntaviivat ovat oikean suuntaisia siinä, että pyritään hillitsemään valvomatonta, kontrolloimatonta alkoholin kotona ottamista sekä villinä rehottavaa Viron viinarallia. Jälkimmäiseen toki ei voida vaikuttaa niin, että valtion muutoin hyväksymät unionin periaatteet mitätöityisivät tai estyisivät.

Esityksessä ministeriön virkamiehet oikeasuuntaisesti tuovat esille myös toimenpiteitä, joilla alkoholin kulutuskysyntää suunnattaisiin anniskeluravintoloihin jolla tuetaan anniskelualan työllisyyttä sekä toimintaedellytyksiä.

Olen toimittanut aiemmin 18.6.2012 lakiuudistuksen valmistelusta vastaavalle ministeriryhmälle, sekä asiaa käsittelevälle Valtioneuvostolle ja Eduskunnalle asiasta kirjeen (**liite 1**).

<http://mattihenttunen.fi/tiedostot/Alkoholilain-kokonaisuudistus.pdf>

Toteutunut alkoholipoliittinen linja

Suomessa pitkään samojen virkamiesten johdolla vedetyn ja valmistellun sekä poliittisen enemmistön vetämän alkoholipoliittikan linjan voidaan katsoa epäonnistuneen monessa suhteessa. Niistä mainittakoon tämän asian kannalta seuraavaa.

Alkoholipoliittista kontrolliperusteista linjaa on noudatettu, vaikka sen ympäristö on selvästi muuttunut. Kontrollipoliitiikalla on haettu ratkaisuja, jotka ovat johtaneet vääristyneeseen alkoholin käyttöön: alkoholia nautitaan kotona, hallitsemattomasti ja suositaan hallitsematonta, vapaata maahantuontia. Samaan asiaan on johtanut pääosin fiskaalisista pyrkimyksistä johtuva alkoholin hinnoittelu kotimaassa. Seurauksena on ollut myös kotiväkivallan raju kasvu ja valvotun alkoholielinkeinotoiminnan suunnittelun ja kannattavuuden vaikeutuminen viranomaistoiminnalla.

Alkoholipolitiikan poliittinen ohjaus ei ole onnistunut. Tosiasioita ei ole tunnustettu tai luettu oikealla tavalla. Elinkeino on menettänyt mahdollisuuksiaan työllistää. Viranomaistoiminta on pyrkinyt lupa- ja muilla toiminnoillaan korjaamaan havaittuja epäkohtia siinä onnistumatta. Kukaan ei ole laskenut syntyneitä menetyksiä väärästä viranomaistoiminnasta. Tilastointi antaa virheellisen, vajavaisen kuvan todellisuudesta.

Seurauksena on ollut edelleen esimerkiksi se, ettei kotimainen tilaviinin tuottaja voi saada lupaa marjoista valmistettavan liköörin valmistamiseen kannattavuuden nimissä. Anniskeluun ei myönnetä usein jatkoaikalupia kuin lyhyeksi vuoden tai puolen vuoden ajaksi, mikä ei ole mikään elinkeinotoiminnan ja työllistämisen suunnittelujakso. Luvat myönnetään vastoin elinkeinotoiminnan perusvapautta asetustasoisen sääntelyn perusteella. Poliisi tilastoi mielensä mukaan katujen häiriöt anniskelupaikkojen piikkiin ilman mitään näyttöä. Tai anniskelutoiminnan ostopolitiikalle asetetuilla perusteettomilla rajoituksilla ylläpidetään kilpailun ja markkinoiden kannalta viranomaisperusteista hinnoittelua vastoin lainsäädännön vaatimuksia.

Yleisesti voidaan tiivistää, että nykyisen alkoholilain soveltamisessa ja käytännössä on päädytty tukemaan vapaata kotona juomista, anniskelupaikkojen hintojen tosiasiallista sääntelyä, työllistämisen vaikeutumista, elinkeinotoiminnan suunnittelun ja kannattavuuden vaikeutumista. Virkamiesjohteinen alkoholipolitiikka on ratkonut yksittäisillä ongelmia aina vain samoilla keinoilla kuin aiemmin siinä onnistumatta. Esimerkiksi anniskelutoimintaa vaikeutetaan alkoholijuomien hallitsemattoman Viron maahantuonnin vuoksi. Kaupan ketjut myyvät olutta ulos hinnalla millä ravintolaelinkeino ei saa tavaraa ostettua sisään. Näillä kaikilla on se olennainen merkitys hyvin työllistävän anniskelualan joutumiseen tietystä määrin uhriksi sen voimatta vaikuttaa kehitykseen.

Uudistuksen välttämättömistä tavoitteista

Anniskelualan näkökulmasta onkin nyt kiinnitettävä huomiota, mitä lain kokonaisuudistuksessa on tapahtumatta ja mitä pitäisi tapahtua.

1. Alkoholilain uudistuksen yhteydessä myös alkoholihallinnon uudistus

Alkoholilain kokonaisuudistuksen yhteydessä tulee toteuttaa myös alkoholihallinnon kokonaisuudistus. Nykyinen alkoholihallinto on epäonnistunut tehtävässään ja sellaisenaan se ei enää palvele tarkoitustaan joten alkoholihallinto on uudistettava perusteellisesti alkoholilain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Nykyisellä alkoholipolitiikalla tehdään sosiaalipolitiikkaa ja viranomaispolitiikkaa joka ei vastaa tarkoitustaan.

Anniskelun elinkeinopoliittinen osuus on häviämässä. Alkoholilain pitäisi säännellä näitä eri laeissa ja eri tavoittein: yritykset eivät ole pääasiallinen sosiaalipolitiikan väline, mikä havaitaan vuosikymmenten kokemuksella. Toteutunut malli on johtanut siihen, että se on epäonnistunut juuri virheellisen ja osin puuttuvan elinkeinopolitiikan vuoksi.

Hotelli- ja ravintola-ala on siirrettävä viipymättä Työ- ja Elinkeinoministeriön alaisuuteen, jossa alan toimintaedellytyksiä ja työllistämismahdollisuuksia voidaan kehittää. Majoitusala kuuluukin jo kyseiseen ministeriöön.

2. Anniskelua syrjivä alkoholipolitiikka on tullut tiensä päähän

Anniskeluala on valvottua, laissa kontrolloitua, verovaroja valtion kassaan tuottavaa sekä erittäin työllistävää. *Viranomaistoiminnan pitää olla anniskelualan toimintaedellytyksiä ja työllistämismahdollisuuksia tukevaa.* Nykykäytäntö on juuri päinvastaista. Anniskelualaa syyllistetään kaikesta mahdollisesta kehittämisen sijaan; sellaista velvollisuutta ei ole edes asetettu alan toimivaltaisille viranomaisille. Alalla olemisen ja tekeminen on sanktioitu ja toimintaa hankaloitetaan ja sitä kammitetaan viranomaistoimin perusteetta. Toiminta alalla ja anniskelu sinänsä on tehty niin vaikeaksi ja kalliiksi, että yritysten toimintaedellytykset häviävät. Pitkäjännitteisyys on vierasta ja kannattavuutta on vaikea suunnitella mm. lupakäytännön vuoksi. Työllistämiskäytäntö on tullut niin vaikeaksi, että se estää sellaisenaan jo yritykseen panostamista.

3. Anniskelualaa vaivaava raskas hallinnollinen taakka

Nykyinen ravintola-alalla vallitseva raskas hallinnollinen taakka ja elinkeinon harjoittamista sääntelevien asetusten ja säännösten viidakko hidastavat alan kehittämistä. "Mikään ei ole niin varmaa kuin epävarmuus puhuttaessa ravintolaelinkeinosta." *Käytännössä anniskelualan riskeistä suurin on viranomaisriski.*

Usean nuoren ensikosketus työelämään tapahtuu hotelli- ja ravintolan harjoittelu- tai työpaikan kautta. Ala työllistää paljon mutta ravintola-alan työllistäminen on tehty todella vaikeaksi turhilla, mitään tai ketään palvelemattomilla säännöksillä. Poikkeuksena on ehkä viranomaistoiminta itsessään.

Alkoholihallinnosta voi todeta lyhyesti: 25.2.2004 Viisi tähteä -lehden haastattelussa: "Miksi ravintolaelinkeino on hyvä vihollinen?" virkamies Ismo Tuominen vastaa suoraan: "Ravintolat nousevat esille, koska yritämme löytää kipukohtia, joissa alkoholihaittoja ilmenee. Lisäksi voimme vaikuttaa ravintolaelinkeinon toimintaan. Sen sijaan emme voi vaikuttaa kotona juomiseen." Samainen henkilö on edelleen lainsäädännön valmistelu-

vastuussa.

Kipukohtia alkoholihallinto on sitten ravintolaelinkeinolta kaivanut ja syyllistänyt sitä kaikesta mahdollisesta perusteesta. Tämän seurauksena koko ravintolaelinkeino voi sanamukaisesti pahoin. Hallintotoiminta on vääristynyt, kun sillä ei ole velvollisuutta edistää alaa ja elinkeinotoimintaa. Miten tällainen on mahdollista Nyky-Suomessa? Jos halua ei ole ollut, sellainen velvoite pitää säätää.

4. Alkoholilain 22 §:n mahdollistama lupaviranomaisen sanktiopolitiikka

Anniskelualalla alkoholilainkäyttö kiteytyy lupaviranomaistoimintaan. Nykyisen alkoholilain tulkinnallisuus mahdollistaa viranomaistoiminnan joka on erittäin turmiollista anniskelualan elinkeinonharjoittamiselle. Alalla investoiminen epävarmaan ja tuntemattomaan on käytännössä mahdotonta.

Lupahallinto perustuu aivan liian laajaan viranomaisen harkintavaltaan. Sen sääntelytaso on osin vastoin perustuslakia. Eikä lupakäytäntö ole yhtenäistä: elinkeinon harjoittamisessa viranomaisella ei voi eikä saa olla mielivallan mahdollisuutta, minkä vuoksi kaikki perusteet on säädettävä perustuslakikäytännön vaatimalla tavalla selkeästi ja täsmällisesti. Tämä koskee myös jatkoaikalupia.

Valtakunnansyyttäjä totesi vasta liikenne rikkomuksissa, että ”turha klisee” on rasittaa syyttäjävirstoa ja jatkossa rangaistukset muutetaan europohjaisiksi sakoiksi. Olettamus on tietenkin, että ne ovat kohtuullisia eivätkä konfiskatorisia. Kuvatun kaltainen käytäntö olisi otettava ehdottomasti myös anniskelutoiminnan valvonnassa jatkossa käytäntöön.

Kaikenlainen arkinen uhkailu, kiristäminen, jokapäiväiset varoitukset ja alinomainen ravintoloiden määräaikainen sulkeminen, jolla toimintaa kammitetaan, on lopetettava ja otettava käyttöön ensisijaisesti hallinnollinen virhemaksu kuten valtakunnansyyttäjä liikenne rikkomusasiassa on ehdottanut. Näin alalle ja elinkeinon harjoittamiselle tuotetaan mahdollisemman vähän taloudellisia ja henkisiä vahinkoja, jos kyse on todella sattuneesta virheestä. Näin ravintola-alan yrittämiselle saadaan työ- ja työllistämisrauha.

On väärin ja perusteetonta rangaista jatkoaikaravintolaa viikon sulkemisella kuten tapahtui Sodankylässä, kun luvan haltija unohti hakea/uusia jatkoaikahakemuksensa määräaikana. Tapaus kuvaa erinomaisesti sitä hankaluutta, minkä alituinen jatkoaikalupien hakeminen vaatii. Sille ei ole todellista perustetta.

Kyseiset olemassaolevat jatkoaikaluvat pitää ”vakinaistaa” kuten anniskeluluvatkin.

Alkoholilakiin on kirjattava myös viranomaistoiminnan *yritysvaikutusten arviointi* ennen kielteisten päätösten tekoa. Näin toimitaan muun muassa jo kuntapuolella. Itsessään jokaisen keskeisen alkoholilain rajoitus- ja kieltosäännöksen osalta pitää olla tutkimustietoon perustuva vastaava analyysi. Siihen ei riitä virkamiehen kulloinenkin käsitys asiasta.

5. Jatkoaikakysymys

Alkoholihallinto ehdottaa linjauksissaan ja ehdotuksessaan perusteetta jatkoajan lyhentämistä tunnilla. Toiminnalla heikennetään huomattavasti alan toimintaedellytyksiä sekä työllistämismahdollisuuksia. Kyse on välittömästi tuhansista työpaikoista, kenties sitäkin enemmästä. Esitys ei perustu taaskaan lainkaan yritystaloudelliseen analyysiin ja esitys tavoittelee aivan jotain muuta kuin yritystoiminta edellyttää.

Jatkoaikaravintolat joutuvat nyt anomaan toimintaedellytyksiään ja lupaa työllistämiseen lupaviranomaiselta vuosittain. Jatkoaikalupa myönnetään maksimi kahdeksi vuodeksi, jos myönnetään. Omassa tapauksessamme lupa on kirjoitettu vain vuodeksi.

Viranomaistoiminnalla ja asetuksilla rikotaan asiassa Suomen perustuslakia. Elinkeinoharjoittamista rajoitetaan lakia alemmanasteen säädöksillä perustuslain vastaisesti. Tämäkin asia tiedostetaan mutta asialle ei ole tehty mitään... Virkamiehillä ja viranomaisella on ollut asiassa toimimisvelvollisuus. Muutoksenhakumenettelyissä hallinto-oikeudet kuittaavat vain asian, sillä ne yleensä vahvistavat todellisuudessa Suomessa vain viranomaispäätöksiä eivätkä ole varsinaisia oikeustuomioistuinta nykyisellään.

Ravintola-alalla ravintolat joutuvat kilpailemaan jo nyt itsensä hengiltä, koska toimintaedellytyksiä kavennetaan järjestelmällisesti. Tällaiselle viranomaistoiminnalle ei ole järkeä; hallintokoneisto näyttää tottuneesti keskittyneen juuri ja vain siihen.

Anniskelualan kannattavuus ei kestä kyseistä perusteetonta toimintaedellytysten ja työllistämismahdollisuuksien jatkuvaa leikkaamista eikä se tule sitä hyväksymään. Alkoholien kokonaiskulutuksesta jatkoaikaravintolat kuluttavat vain 0,4% alkoholista. Järjestyshäiriötilastoja tosiasiallisesti manipuloimalla jatkoaika-asian leikkaamista koetetaan perusteettomasti perustella. Aukiolon lyhentämisen todellisia vaikutuksia alkoholin lisänauttamiseen kotona ja kaduilla ei ole ryhdytty selvittämään vaikka se jo tiedostetaan. (Lapin Kansa 24.1.2013 poliisipäällikkö Martti Kallio).

Poliisihallinnon järjestyshäiriötilastoinnilla ja anniskelupaikkojen toteutuneilla järjestyshäiriöillä on erittäin suuri ristiriita. Esimerkiksi yökerhossamme Roy Clubissa tämä todellisuutta vääristävä suhdeluku oli 2011 (1/57) ja 2012 (2/21). Toimipaikka ei siis tiedä eikä tunne kirjausten suurta määrää eikä tällaisia häiriöitä eikä merkintöjä tai viranomaiskäyntejä ole ollut toimipaikassa, jossa on asiasta tarkka kirjanpito. Asia johtunee ainakin osaksi siitä, että ravintolan ympäristö tulkitaan virheellisesti tai jopa tahallisesti tilastoinnissa anniskelualueeksi.

Miten on mahdollista, että poliisiviranomaisella on tällainen oikeus yritystä kuulematta samalla, kun asia voi vaikuttaa kaikkeen lupakäytäntöön. Poliisin kirjauksille ei ole näyttöä.

Jatkoaikaa lyhennettäessä tunnilla on tästä seurauksena muun ohessa:

1. Jatkoaikaravintolan taloudelliset toimintaedellytykset katoavat olennaisesti.
2. Valvottu, verovaroja tuottava sekä työllistä alkoholinkulutus siirtyy valvomattomaan kotona ja julkisilla paikoilla ottamiseksi.
3. Poliisin kotihälytysten räjähdysmäinen lisääntyminen yötunneilla on varmaa. Kotihälytykset ovat nousseet vuosittain valtavasti. (Lapin Kansa 24.1.2013 poliisipäällikkö Martti Kallio: "Viinan juonnin siirtyminen entistä enemmän sisälle yksityistiloihin lisää kotihälytysten määrää".).
4. Anniskelualalta katoaa kannattavuuden romahtaessa yrityksiä ja jopa 5000 työpaikkaa.
5. Toimenpide edesauttaa Suomen talouden taantumista ja heikentää elinkeinoelämän työllistämismahdollisuuksien luomista.
6. Matkailullisesti alan taantuma syvenee. Kukaan ei ymmärrä tavoiteltavaa rajoitus- ja kieltopäätöstä varsinkaan jo nykyisen käytännön perusteella.
7. Matkailijat, kansalaiset, anniskelualalla toimijat tuomitsevat kyseisen päätöksen perusteettomana ja virheellisenä.

Lapin Kansa 24.1.2013 / poliisipäällikkö Martti Kakkio: "Väkivalta siirtyy sisälle, lisää pahoinpitelyitä, lisää kotihälytyksiä ja perheväkivaltaa"... Poliisipäällikkö Kallion lausunto on vastaus ravintoloiden jatkoaika-asiaan.

6. Miksi jatkoaika on elinehto ravintola-alalle

Laivavarustamojen johtajat kertoivat suorissa tv-haastatteluissa hurjien kasvulukujen olevan seurausta Suomessa harjoitetusta alkoholipolitiikasta. Tämä Viron viinaralli sekä myöhään jatkuva vähittäismyynti (viinakaupoissa, kaupoissa, kioskeissa ja bensa-asemilla) on näivettänyt ja pakottanut anniskelutoiminnan toimimaan nimenomaisille jatkoaikatunneille.

Kauppaketjut myyvät alkoholituotteita edullisemmin mikä on alamme ostohinta sisään.

Harjoitetulla alkoholipolitiikalla on järjestelmällisesti heikennetty anniskelualan toimintaedellytyksiä. Tällainen työllistävän ja kannattavan kokonaisen elinkeinon tuhoaminen on lopetettava ja se on otettava *erityiseen kehitysohjelmaan*. Tavoitteena tehdä Suomesta mielenkiintoinen ja kutsuva matkailumaa arktisuuden ja kukoistavan ravintolakulttuurin ansiosta.

7. Työryhmä parantamaan anniskelualan toimintaedellytyksiä sekä työllistämismahdollisuuksia

On perustettava työryhmä alan ammattilaisista ja yrittäjistä sekä päätöksentekijöistä. Työryhmän tehtävä on ruveta aidosti luomaan toimenpiteitä, joiden avulla anniskelualan toimintaedellytyksiä sekä työllistämismahdollisuuksia voitaisiin parantaa. Työryhmä voisi toimia Työ- ja Elinkeinoministeriön alaisuudessa. Sen jälkeen on edellytyksiä lain sääntelyyn kaikkineen.

8. Konkurssien määrä alkuvuonna kasvussa (Taloussanomat 24.9.2013).

Konkurssien ja irtisanomisien määrä kasvoi maa-, metsä- ja kalataloudessa, kaupassa, majoitus- ja ravitsemustoiminnassa.

Edellä esitetyt välittömät toimenpiteet anniskelualan toimintaedellytysten parantamiseksi ovat perusteltuja.

Johtopäätöksiä

Anniskelua syrjivä alkoholipolitiikka tulee lakiuudistuksessa muuttaa anniskelutoimintaa suosivaksi. Alalla alkoholinkulutus on valvottua, kontrolloitua, verovaroja valtion kassaan tuottavaa ja erittäin työllistävää. Viranomaistoiminnalla alkoholinkulutusta pitää ohjata anniskelupuolelle.

Alan toimintaedellytyksiä ja työllistämismahdollisuuksia pitää parantaa. Anniskelutoimintaa on tuettava verotusta kohdentamalla anniskelua suosivaksi. Puhuttaessa alkoholin kulutuksesta/ haittavaikutuksista, jatkoaika-asialla ei ole mitään tekemistä tämän asian kanssa.

Raskasta hallinnollista taakkaa pitää keventää ja viranomaisvoimavaroja kohdentaa kontrolloimattoman alkoholin kulutuksen ja hallitsemattoman maahantuonnin vähentämiseen sekä anniskeluelinkeinotoiminnan kehittämiseen.

Alkoholilain ja alkoholiverotuksen muutoksen heijastuvat suoraan villiin Viron viinaralliin. Tästä on mediassa ollut viime aikana paljon faktatietoa. Valvomaton alkoholin maahantuonti on mittasuhteiltaan huomattavasti laajempaa kuin asiassa annetut tutkimukset ovat antaneet ymmärtää. Tuonti on huomattavasti laajempaa kuin valvottu, verovaroja tuottava ja työllistävä

anniskelualue. Harjoitetun alkoholipolitiikan ja verotuksen johdosta kehitys on Suomelle kielteistä. Asiasta on ruvettu puhumaan vasta viime aikoina. Suomen anniskelualueen yrittäjien tehtävä ja rooli ei ole tukea viinarallia tai Viron elinkeinotoimintaa tässä suhteessa.

Kaikkeen edellä esitettyyn vedoten pyydän ja toivon, että Te päättäjänä ja ministerinä näkisitte asian kokonaisuutena toisin kuin STM:n virkamiehet, jotka ovat jo valmistelemassa lakia itselleen kehnoiksi ja epäonnistuneiksi todentuneilla vanhoilla keinoilla. Sellainen ei ole omiaan herättämään vastuullisuutta yritystoiminnassa. Mikäli hallinto ja sen pyrkimykset kulkevat etusijalla, yritykset eivät kulje käsikädessä tällaisen viranomais toiminnan kanssa. Teidän on ryhdyttävä terveiden, yritystoimintaan tukevien toimien esittämiseen ja päättämiseen. Vain näin saamme Suomen nousuun.

Jään odottamaan kannanottoa Teiltä, alkoholilain kokonaisuudistuksen ministeriryhmältä sekä valtioneuvostolta siitä, mitä ryhdytte tekemään, jotta edellä esitettyihin faktoihin perustuvat epäkohdat ja puutteellisuudet harjoitetussa alkoholipolitiikassamme oikeistaan.

28 vuoden anniskelualueen kokemuksella tiedän ja uskon tarkalleen siihen, mistä kirjoitin.

Rovaniemellä 24.9.2013

Yhteistyöterveisin
Matti Henttunen
Ahkiomaantie 11
96300 Rovaniemi
040 5096020,
matti.henttunen@kunnes.fi
www.mattihenttunen.fi